

rum ingrederemur, beatitudinem vestram præterire non potuit. In primo quoque de ministerio Ecclesiarum omnium præcepimus, ut nullus ad subripiendum in aliquo conaretur, neque de sanctimonialibus, neque de viduis, quæ in religione domini devotæ esse probarentur. Simili conditione et de clericis, vel filiis supradictorum, tam clericorum, quam viduarum, qui cum illis in domo ipsorum consistere videbantur. Idem et de servis ecclesiarum, quos de ecclesiis tractos per episcoporum sacramenta constituerit, præceptum est observare, ut nullus ex ipsis aliquam violentiam vel damnum pateretur. Quod ita ad integrum est agnoscendum, ut ex his supradictis, si aliquis vim captivitatis pertulisset, sive in ecclesia, sive extra ecclesiam, omnino sine aliqua dilatione reddendos esse præcipiamus. De cæteris quidem

A captivis laicis, qui extra pacem sunt captivi, et fuerint approbati, apostolica cui volueritis arbitrii vestri est non negandum. Nam de his qui in pace nostra, tam clerici quam laici, subrepti fuerint, si veraciter agnoscitis, vestras epistolas de anno vestro infra signatas sic ad nos omnimodis dirigatis, et a parte nostra præceptionem latam noveritis esse firmandam. Sic tamen populus noster posit, ut calcæque epistolas vestras præstare fueritis dignati, cum sacramento per Deum, et benedictione vestra dicere non tardetis rem istam quæ poscitur veram esse, quia multorum varietates vel falsitates inventæ sunt, ut comprehendatur, sicut scriptum est: *Perit iustus cum impio* (Genes. xviii). Orate pro me, domini sancti, et apostolica sede dignissimi papæ.

VI. CLOTARIUS, REX FRANCORUM.

CLOTARII REGIS CONSTITUTIO GENERALIS.

Chlodacharius [Clotharius] rex Francorum omnibus agentibus ^b.

Unus est clementiæ principalis necessitatem provincialium vel subjectorum sibi [omnium] populorum provida sollicitus mente tractare, et pro quiete eorum quæcunque juste sunt observanda indita in titulis constitutione conscribere; quibus quantum plus fuerit justitiæ atque integritatis impensum, tantum pronius amor devotionis incumbit. Ideoque per hanc generalem auctoritatem præcipientes jubemus ut in omnibus causis antiqui juris norma [forma] servetur, et nulla sententia a quolibet iudicum vim firmitatis obtineat, quæ modum legis atque æquitatis excedit. In parentum ergo successionibus quidquid legibus decernitur, observetur, omnibus contra impetrandi aliquid licentia derogata: quæ si quolibet ordine impetrata fuerit vel obtenta, a iudicibus repudiata, inanis habeatur et vacua. Si quis in aliquo ordine fuerit accusatus, non condemnatur penitus inauditus; sed si in crimine accusatur, et habita discussione fuerit fortasse convictus, pro modo criminis sententiam excipiat ultionis. Inter Romanos

B negotia causarum Romanis legibus præcipimus terminari. Si quis auctoritatem nostram subreptiæ contra legem eliquerit fallendo principem, non valebit. Si iudex aliquem contra legem injuste damnaverit, in nostri absentia ab episcopis castigetur; ut quod perperè iudicavit, versatim [*Forse*, vel statim, *Hard.*] melius discussione habita emendare præret. Nullus per auctoritatem nostram matrimonium viduæ, vel puellæ, sine ipsarum voluntate præsumat expetere; neque per suggestiones subreptiæ rapiantur injuste. Sanctimoniales nullos sibi in conjugium audeat sociare. Ut auctoritates cum iustitia et lege competente in omnibus habeant stabilem firmitatem, nec subsequentibus auctoritatibus contra legem elicitis vacentur; ut oblationes defunctorum ecclesiis deputatæ nullorum competitionibus asserantur, præsentis constitutione præstatamus. Agraria, pascuaria, vel decimas porcorum, ecclesiæ pro fidei nostræ devotione concedimus; ita ut actor aut decimator in rebus ecclesiæ nullus accedat, ecclesiæ vel clericis nullam requirant agentes publici functionem, qui avi, vel genitoris, aut germani nostri ^c in-

^a Duo hujus constitutionis exemplaria vidimus: unum e monasterio Corbeiensi, quod in editione nostra secuti sumus; alterum e bibliotheca Tiliiana quod fuerat olim monasterii Corbionensis, id est, Blesensis sancti Launomari ^d JAC. SIRM.

^b Tilianus, omnibus comitibus. Item paulo post, sibi omnium populorum, et rursus, quæcumque justa sunt; et infra, incumbent. Item, et inanis habeatur. JAC. SIRM.

^c Hæc absunt a Tiliano. Ambigi autem hoc loco jure queat, si ad Clotarium I referatur constitutio, quemnam avum suum vocet, qui clericis immunitatem concesserit: si ad Clotarium II, e quem dicit germanum. JAC. SIRM.

^d Delenda esse verba illa Sirmondum alias monimentum. LABB.

muniamerunt. Quæcunque ecclesiæ vel clericis, aut quibuslibet personis, a gloriosæ memoriæ præfatis principibus munificentia largitate collata sunt, omni firmitate perdurent. Quidquid ecclesiæ, clerici, vel provinciales nostri, intercedente tamen justo possessionis initio, per triginta annos inconcusso jure possedissemus, in eorum ditone res possessa permaneat; nec actio tantis ævi spatiis sepulta ulterius contra legum ordinem sub aliqua repetitione consurgat, possessione in possessoris jure sine dubio permanente. Provideat ergo strenuitas universorum judicum, ut præceptionem hanc sub omni observatione custodiant; nec quidquam alium agere aut judicare, quam ut hæc præceptio secundum legum Romanarum seriem continet, vel sexus quarundam gentium justa antiqui juris constitutione olim vixisse dignoscitur, sub aliqua temeritate præsumant.

VII.

CHILDEBERTUS,

REX FRANCORUM.

CHILDEBERTI, FRANCORUM REGIS, CONSTITUTIO.

DE ABOLENDIS RELIQUIIS IDOLOLATRIÆ, ET DE SACRORUM DIERUM FESTIVITATIBUS CASTE CELEBRANDIS.

(Ex Labbei appendice tomi V.)

Epistola clementissimi et beati regis nostri Childeberti de Evangelio, prophetis, vel Apostolo fuerit annuntiatum, in quantum Deus dat intellectum, ad nos querimonia processit multa sacrilegia in populo fieri, unde Deus lædatur, et populus per peccatum declinet ad mortem; noctes pervigiles cum ebrietate, scurrilitate, vel canticis, etiam in ipsis sacris diebus, Pascha, Natale Domini, et reliquis festivitibus, vel adveniente die Dominico dansatrices a per villas ambulare. Hæc omnia, unde Deus agnoscitur lædi, nullatenus fieri permittimus. Quicumque post comonitionem sacerdotum, vel nostrum præceptum, sacrilegia ista perpetrare præsumserit, si servilis persona est, centum ictus flagellorum ut suscipiat jubemus; si vero ingenuus, aut honoratior fortasse persona est, districta inclusione digna. Sunt hi autem in pœnitentiam redigendi, ut qui salubria et a mortis periculo revocantia audire verba contemnunt, cruciatus saltem corporis eos ad desiderandam mentis valeat reducere sanitatem.

data per ecclesias sacerdotum, vel omni populo.

Credimus hoc, Deo propitio, et ad nostram mercedem, et ad salutem populi pertinere, si populus Christianus relicta idolorum cultura, Deo, cui integram promisimus fidem, in quantum inspirare dignatus fuerit, pure deservire debeamus. Et quia necesse est ut plebs quæ sacerdotis præceptum non ita ut oportet custodit nostro etiam corrigatur imperio, hanc chartam generaliter per omnia loca decrevimus mittendam, præcipientes ut quicumque admoniti de agro, ubicunque fuerint simulacra constructa, vel idola dæmonibus dedicata ab hominibus, facto non statim abjecerint, vel sacerdotibus hæc destruentibus prohibuerint, datis fidejussoribus non aliter discedant, nisi in nostris obtutibus præsententur. Qualiter in sacrilegos Dei injuria vindicetur, nostrum est pertractandum. Et quia fides nostra, ut verbum de altario a sacerdote faciente, quodcunque

^a Dansatrices, hoc est saltatrices, verbo illo sæculo et hodie in Gallia usitato, inquit Holstenius.

VIII.

RECCAREDUS,

REX VISIGOTHORUM.

RECCAREDI REGIS

EDICTUM DE CONFIRMATIONE CONCILII TOLETANI.

Gloriosissimus et piissimus dominus noster Rec- D Universorum sub regni nostri potestate consistentium amatores nos suos divina a faciens veritas,

^a Hard. ex Ms.: *Universis sub regimine nostræ potestatis consistentibus. Amatores nos sui divina, etc.*